

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Інна Попова,
аспірантка,
ДВНЗ «Київський
національний
економічний
університет імені
Вадима Гетьмана»

ФІНАНСОВІ ІНСТИТУТИ

Сформовано визначення фінансового контролю в страхових компаніях, визначено сучасні умови господарювання страховиків, що потребують вдосконалення фінансового контролю. Визначено проблемні питання, що заважають сталому розвитку ринку страхових послуг і на цій основі окреслено основні напрямки по стабілізації страхового ринку, що включають нові методи та інструменти фінансового контролю.

Постановка проблеми. Сьогодні, в сучасних умовах господарювання фінансовий контроль страхових компаній не достатньо освітлений в науковій літературі. Крім того не існує окремого визначення «фінансовий контроль страхових компаній», що не дозволяє, ураховуючи важливість питання не тільки для окремої страхової компанії, а для всього страхового ринку, систематизувати та сформулювати напрями по вдосконаленню фінансової діяльності страхових компаній в умовах фінансової нестабільності та економічної кризи.

Отже старі методи вже не задовольняють потребам сучасності, переконанням тому є численні банкрутства страховиків та значні проблеми з фінансовим станом компаній, які працюють на ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розробку та вдосконалення фінансового контролю страхових компаній внесли такі вітчизняні діячі страхового ринку, вчені та науковці, як Пінчук А.П., Ганчак В.М., Завада О.Л., Гаманкова О.О., Приходько В.С., Лень В.С. та інші.

Проведені дослідження попередників позитивно вплинули на розвиток страхового ринку та безпосередньо удосконалення фінансового контролю страхових компаній. Отриманий досвід в цій сфері значно покращив ситуацію на ринку страхових послуг, про що свідчать позитивні зміни, які проявляються у впровадженні нового законодавства, що регулює господарську діяльність страховиків, впроваджені нових механізмів фінансового контролю, як з боку окремих страховиків - на

рівні компанії, так і з боку державних регуляторів та страхових об'єднань - на рівні всього страхового ринку. Не заперечуючи значення робіт вище згаданих вчених, слід підкреслити необхідність подальшого системного та комплексного дослідження процесу розробки науково-обґрунтованих пропозицій та рекомендацій щодо впровадження нових механізмів фінансового контролю страхових компаній в умовах кризи та нестабільності фінансових систем. Орієнтацією на сталий розвиток страхового ринку повинні бути зарубіжний досвід, адаптований до вітчизняних умов господарювання компаній; впровадження єдиних норм державного регулювання, шляхом посилення фінансового контролю, внаслідок переходу до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та нового нагляду за платоспроможністю страховиків; переходу до нової управлінської політики; встановленні жорсткого правового нагляду за фінансовими операціями тощо.

Постановка завдання. Стаття присвячена дослідженню фінансового контролю страхових компаній в сучасних умовах господарювання. Визначенню проблем, що заважають сталому розвитку страхового ринку, і на цій основі, шляхів вдосконалення системи регулювання, як на рівні компанії, так і на рівні держави, шляхом впровадження нових механізмів фінансового контролю діяльності страхових компаній.

Виклад основного матеріалу. Фінансовий контроль — це діяльність державних органів і недержавних організацій, самих господарюючих

суб'єктів чи їх структурних підрозділів, фізичних осіб, наділених відповідними повноваженнями чи правами, що спрямована на забезпечення законності, фінансової дисципліни, раціональності в ході мобілізації, розподілу і використання фінансових ресурсів. [1] Дефініція – фінансовий контроль страхових компаній не висвітлена, в достатній мірі, в науковій літературі. Пропоную сформулювати термін таким чином: фінансовий контроль страхових компаній – це діяльність уповноваженого органу із здійснення нагляду за страховими компаніями (Нацкомфінпослуг через Департамент реєстрації, ліцензування та дозвільних процедур, Департамент пруденційного нагляду, Інспекційний департамент), а також об'єднань страховиків (МТСБУ, ЛСОУ), аудиторських фірм, та самих страхових компаній - їх фінансових служб, в залежності від організаційної структури компанії (сектор бух обліку, сектор фінансового аналізу, звітності та планування, сектор управління активами, сектор внутрішнього аудиту, де головну роль фінансового контролера виконує головний бухгалтер або фінансовий директор, якому підконтрольні всі сектори та відділи фінансового управління компанії), діяльність яких, спрямована, з урахуванням сучасних потреб та тенденцій, на контроль повноти необхідного фінансового забезпечення, законності дотримання фінансової дисципліни, раціональності дій в ході мобілізації розподілу і використання фінансових ресурсів.

Фінансовий ринок стрімко розвивається і страхові компанії відіграють важливу роль в економіці країни. Враховуючи останні зміни на фінансовому ринку: фінансову нестабільність, економічну кризу, процеси глобалізації та інтеграції до міжнародних систем, фінансовий контроль набуває нового значення, що передбачає: здійснення контролю діяльності страховиків за міжнародними стандартами та нормами, планування можливих подій та сценаріїв, що можуть мати місце у майбутньому, з урахуванням сучасних тенденцій та економічних змін. Тому фінансовий контроль, це не тільки вмілий контроль за управлінням грошових потоків та фінансовими ресурсами компанії, це ціла система заходів,

методів та інструментів, як на рівні держави, так і на рівні самої організації, що спрямована на стабільність та сталий розвиток всього страхового ринку і всієї фінансової системи країни.

Нещодавні події на страховому ринку – банкрутство страховиків (СК «Вексель», СК «Страхові традиції» - у 2010 р.; «Українська екологічна страхова компанія», СК «Інвестсервіс» - у 2011 р.; СК «Добробут» - дію ліцензії зупинено у 2012р.) та проблеми у багатьох діючих компаній з платоспроможністю вимагають нових підходів, щодо фінансового контролю та посилення нагляду за проблемними страховиками. В найближчій перспективі для зміни ситуації, що склалася на фінансовому ринку, розглядається проект Програми розвитку страхового ринку України до 2020 року, в роботі над яким, активну участь брала Ліга страхових організацій України.

Подальший розвиток страхового ринку, на сучасному етапі розвитку, суттєво залежить і від впровадження оновленого Закону «Про страхування», затвердження Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» (№9462; прийнятий Верховною Радою 15 березня) [2], які суттєво реформують «правила гри» на страховому ринку. Так, треба зауважити, що для споживачів ОСЦПВВНТЗ Закон передбачає ряд позитивних змін. Зокрема, встановлюються додаткові гарантії виконання зобов'язань перед страхувальниками і потерпілими в ДТП. Мова йде про збільшення розмірів базових гарантійних внесків до фондів МТСБУ: в Фонд страхових гарантій - EUR1 млн. (зараз - EUR300 тис.), до Фонду захисту потерпілих - EUR500 тис. (зараз - EUR100 тис.) При цьому, відповідно до нового Закону, гарантійні внески не повертаються страховику в разі початку процедури банкрутства, а використовуються виключно для виплат за укладеними договорами обов'язкового страхування «автоцивілки» відповідальності. Законодавчі зміни також дозволять протидіяти недобросовісній конкуренції на ринку, насамперед - цінового демпінгу і надання необґрунтовано високих комісійних агентам. Так, нові норми

заборонять страховикам встановлювати або пропонувати розмір страхового платежу, розрахований не відповідно до Закону «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності...». Крім того, Нацкомфінуслуг зобов'язана встановити вимоги до страхових агентів. Але не дивлячись на різні погляди, більшість учасників ринку погоджується зі змінами в Законі, а саме: з вдосконаленням системи фінансового контролю, через необхідність забезпечення капіталізації страховиків і фінансової можливості кожної компанії виконувати зобов'язання за договорами страхування, а також необхідності підвищення якості і зменшення терміну врегулювання страхових випадків, для забезпечення якісного захисту інтересів учасників дорожнього руху [3].

Основними напрямками діяльності відомства Нацкомфінпослуг у сфері страхового ринку є перехід на пруденційний нагляд, шляхом регулярного проведення оцінки загального фінансового стану фінустанов, результатів діяльності системи та якості управління нею, дотримання обов'язкових нормативів та інших показників і вимог, що обмежують ризики операцій з фінансовими активами. Першочерговими завданнями у сфері страхування глава Нацкомфінуслуг вважає підвищення рівня капіталізації страхових компаній, розробку нової редакції закону «Про страхування», оцінку активів страховиків за справедливою вартістю, посилення ролі актуаріїв в оцінці платоспроможності страховика, впровадження систем оцінки ризиків у страховиків. [4].

З боку МТСБУ (Моторно транспортного страхового бюро) було розроблено нову систему фінансового контролю його учасників (таблиця 1).

Ця система передбачає публічне висвітлення інформації про платоспроможність страхових компаній – членів МТСБУ, що характеризується трьома параметрам (показниками):

- Загальною оцінкою фінансового стану, що характеризує достатність і ліквідність активів для виконання страховиком зобов'язань.

- Якістю врегулювання збитків, що характеризує частку вимог, врегульованих страховиком у строк до 150 днів

від дати ДТП до остаточної виплати.

- Кількістю скарг, що характеризує кількості скарг на страховика, що надійшли в МТСБУ.

Кожен показник оцінюється за 3-бальною шкалою і позначається відповідним кольором: зеленим - високий рівень (добре); жовтим - середній рівень (задовільно); червоним - низький рівень (незадовільно).

З даною системою та методикою розрахунку не всі страховики згодні, але публічне висвітлення інформації, допоможе клієнтам оцінити діяльність компаній і побачити потенційно нестабільних страховиків [5].

Державні органи, що здійснюють фінансовий контроль за страховими компаніями вимагають використовувати нові форми звітування: в електронній формі та за міжнародними стандартами, з використанням МСФЗ 4 «Страхові контракти» (IFRS 4 «Insurance Contracts») [6]. Що дозволить розкрити інформацію з урахуванням особливостей діяльності страхових компаній. [7] Особливістю внутрішнього фінансового контролю страхових компаній є те, що фінансові служби страхових організацій все частіше звертаються до аутсорсингових фірм по бухгалтерським послугам, через часті зміни у національному законодавстві, відсутності досвіду та знань застосування МСФЗ.

ВИСНОВКИ:

Отже, підвищена увага до фінансового контролю страховиків, особливо з боку зовнішніх регуляторів, основна тенденція розвитку страхового ринку на сучасному етапі. Враховуючи фінансову нестабільність та економічну кризу в країні, більшість страхових компаній переживає тяжкі часи та має значні фінансові проблеми. Щоб убезпечити страхувальників від невиконання компаніями своїх зобов'язань, контролюючі органи впроваджують ряд заходів, які дозволять навести порядок на ринку страхових послуг: порушників – які не в змозі виконати нові вимоги законодавства, що гарантують стабільність розвитку страхового ринку, усунуть, на законних підставах, від страхової діяльності. Фінансовий контроль набуває дедалі більшої уваги та значення, що пов'язано з нестабільні-

Показники діяльності страховиків станом на 31.12.2011

№ п/п	Назва СК	Загальна оцінка фінансового стану страховика	Оцінка за показником «якість врегулювання збитків»	Оцінка за показником «кількість скарг»
1	2	3	4	5
1	«Альфа-Гарант» ТДВ СК			
2	«Альфа Страхування» ПрАТ СК			
3	«Альянс Україна» ТДВ			
4	«Арсенал Страхування» ПрАТ СК			
5	«АСКА» ПрАТ УАСК			
6	«АСКО-Донбас-Північний» ПрАТ СК			
7	«АСКО-Медсервіс СК			
8	«АСТАРТА» ВАТ СК			
9	«АХА Страхування» АТ СК			
10	«БРОКБІЗНЕС» ПрАТ СК			
11	«Велта» ПрАТ СК			
12	«ВУСО» ПрАТ СК			
13	«Галицька» ПрАТ СК			
14	«Гарант-Авто» ПАТ УСК			
15	«Гарантія» ПрАТ СТ			
16	«Гарантія» СТ з ДВ			
17	«Глобус» СТ з ДВ			
18	«Граве Україна» ПрАТ СК			
19	«Дніпроінмед» АТ			
20	«Добробут» ПрАТ НФСК	Дію ліцензії зупинено рішенням Уповноваженого органу з 14.02.2012		
21	«Домінанта» ТДВ СТ		Набули статус члена МТСБУ у грудні 2011 року (показники не сформовані)	
22	«ЕйЕмДжі Груп» ПрАТ			
23	«Енергорезерв» ПрАТ СК			
24	«Еталон» ПАТ СК			
25	«Європейський страховий альянс» ПрАТ			
26	«Здорово» АТ СК		Набули статусу МТСБУ у грудні 2011 року (показники не сформовані)	
27	«Іллічевське» ПрАТ СТ			
28	«ІНГО Україна» ПрАТ АСК			
29	«ІНКОМСТРАХ» ПрАТ СК			
30	«ІнтерЕкспрес» ПрАТ СК			
31	«Інтер-Поліс» ПАТ СК			
32	«Інтер ТрансПоліс ПрАТ АСК			
33	«Каштан» ПрАТ СК			
34	«Київський страховий дім» ПрАТ			
35	«Княжа Вієнна Іншуранс Груп» ПрАТ УС			
36	«Країна» ПАТ СК			
37	«Кредо» ТДВ СК			
38	«Кримська» СК ВАТ			
39	«Крона» ПрАТ СК			
40	«К'Ю Бі І Україна» ПрАТ СК			
41	«Лафорт» ПрАТ СК			
42	«Лемма» ПАТ СК			
43	«Лемма Сіті Сервер» ПрАТ СК			
44	«Мега-гарант» ПАТ СК			
45	«Металург» АТ СК			
46	«Міжнародна СК» ТДВ			
47	«Міська страхова компанія» ПрАТ			
48	«Мотор-Гарант» ТДВ СК			
49	«НАСТА» ТДВ СК			
50	«НОВА» ВАТ СК			

Показники оцінюються за 3-бальною шкалою і позначаються відповідним кольором: зелений - високий рівень (добре) ; Жовтий - середній рівень (задовільно) ; червоний - низький рівень (незадовільно) . Чорним кольором позначаються страховики, які не надали згоду на оприлюднення показників.

* На виконання рішення Президії МТСБУ від 15.03.2012 (протокол №301/2012) інформація про діяльність страховиків-членів МТСБУ буде оновлюватися щоквартально.

стю фінансових систем, зміні ринкової ситуації, які відбуваються на ринку страхових послуг та мають тенденцію глобалізації та інтеграції до міжнародних систем.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Савченко Л.А. Правові основи фінансового контролю: навч. посіб./ Л.А. Савченко – К.: Юрінком Інтер, 2008 – 504 с.;
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів»;
3. Газета «БИЗНЕС» №14 (1001) «Защитный рефлекс» Гусев Ю.В. Газета от 02.04.2012;
4. «Глава Нацкомфинуслуг определил основные направления деятельности ведомства» от 20.04.12, www.interfax.com.ua ;
5. Интернет журнал о страховании www.forinsurer.com «МТСБУ провела анализ деятельности страховых компаний Украины по качественным показателям» от 04.04.12;
6. МСФЗ 4 «Страхові контракти» (IFRS 4 «Insurance Contracts»);
7. Проект методичних рекомендацій щодо застосування міжнародних стандартів фінансової звітності для страхових компаній в Україні.

РІПСУ